

سۇئال

ئىسلام دىنىدا دەرىجە-مەرتىۋىلەر بارمۇ ؟ ئۇلار قايسىلار ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ھەئە ، ئىسلام دىنىدا ئۈچ دەرىجە بار ، ئۇلار ، ئىسلام ، ئىمان ۋە ئىھساندىن ئىبارەت . ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ مەنىسى ۋە ئەركانلىرى بار .

1- ئىسلام ، ئۇنىڭ ئەرەپ تىلىدىكى مەنىسى ، بويسۇنۇش . شەرىئەت ئاتالغۇسىدا ئۇنىڭ مەنىسى ئىشلىتىلىش ئورنىغا قاراپ ھەرخىل بولىدۇ ، ھەمدە مۇنۇ ئىككى ئۇقۇمنىڭ بىرىنى بىلدۈرىدۇ :

(1) بۇ سۆز ئايرىم كەلگەندە ، ھەمدە <ئىمان> سۆزى بىلەن بىللە كەلمىگەندە ، ئىماننىڭ (ئىشىنىش) چوڭ-كىچىك مەسىلىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھالدا بىر پۈتۈن دىننى كۆرسىتىدۇ ، ئاللاھ مۇنۇ ئايەتلەردە ئېيتقاندا :
ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ نەزىرىدىكى دىن - ئىسلام .

[ئال ئىمران (ئىمران ئائىلىسى) : 19]

ھەمدە ئىسلامنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشنى تاللىدىم .

[مائىدە (داستىخان) : 3]

كىمكى ئىسلام دىنىدىن باشقا بىر دىننى ئىزدەيدىكەن ، ئۇنىڭدىن ھەرگىز قوبۇل قىلىنمايدۇ .

شۇڭلاشقا بەزى ئالىملار ئۇنىڭغا ، يەنى ئىسلامغا ، ئاللاھقا ئۇنىڭ بىر ئىكەنلىكىنى ئىقرار قىلغان ھەمدە ئۇنىڭ بۇيرىقىنى ئاڭلىغان ھالدا ھەمدە شىرىك ۋە ئۇنىڭ ئەھلىدىن ئادا-جۇدا بولغان ھالدا بويسۇنۇش دەپ ئىنىقلىما بەردى .

(2) ئۇ ، <ئىمان> سۆزى بىلەن بىرلىكتە كەلسە ، ئۇ ھالدا ، ئۇ تاشقى ھەركەتلەرنى ۋە سۆزلەرنى كۆرسىتىدۇ ، ئاللاھ مۇنۇ ئايەتلەردە ئېيتقاندا :

كۆچمەن ئەرەپلەر (بەدەۋىلەر) : بىز ئىشەندۇق (ئىمان ئېيتتۇق) دىدى . دىگىنىكى ، سىلەر تېخى ئىشەنمىدىڭلار ، لېكىن ، (ئىسلامغا) بويسۇندۇق ، دەڭلار ، ئىشىنىش (ئىمان) سىلەرنىڭ قەلبىڭلارغا تېخى كىرگىنى يوق ...

[ھۇجۇرات (ھۇجرا) : 14]

سەھىيھۇل بۇخارىي (27) ، سەھىيھۇل مۇسلىم (150) تە ، سەئىيىد بىن ئەبۇ ۋەھقىقاستىن مۇنداق دەپ نەقىل قىلىنغان : ئاللاھ ئەلچىسى (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) بىر كىشىلەرگە زاكات تارقىتىۋاتقاندا ، سەئىيىد ئۇ يەردە ئولتۇراتتى

. سەئىپىد : لىكىن ، ئاللاھ ئەلچىسى (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ ياخشى دەپ ئويلىغان كىشىنى قالدۇرۇپ قويدى ، ھەمدە ئۇنىڭغا ھېچنەمە بەرمىدى . مەن دىدىم : "ئى ئاللاھ ئەلچىسى ، سەن نىمىشقا پالانى كىشىنى قالدۇرۇپ قويسەن ؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى ، مەن ئۇنى ئىتىقادلىق بىر مۇئمىن دەپ قارايمەن . " ئاللاھ ئەلچىسى : **ياكى (پەقەتلا) بىر مۇسۇلمان .** دىدى . مەن بىر ھازا شۇك تۇردۇم . بىراق مەن ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالماي سۇئالىمنى تەكرارلىدىم ، چۈنكى مەن ئۇ كىشىنى بىلەتتىم . مەن : "ئى ئاللاھ ئەلچىسى ، نىمىشقا پالانى كىشىنى قالدۇرۇپ قويسەن ؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى ، مەن ئۇنى ئىتىقادلىق بىر مۇئمىن دەپ قارايمەن . " دىدىم . ئاللاھ ئەلچىسى : **ياكى (پەقەتلا) بىر مۇسۇلمان ، گەرچە بىر ئادەم ماڭا سۆيۈملۈك بولسىمۇ ، مەن ئۇنىڭ يۈزچىلەپ ئوتقا تاشلىنىشىدىن ئەنسىرەپ باشقا بىرىگە بىرىمەن دىدى . سەئىد پەيغەمبەرگە : " ئاللاھ بىلەن قەسەمكى ، مەن ئۇنى بىر ئىتىقادلىق مۇئمىن دەپ قارايمەن . " دىگەندە ، ئۇنىڭ : ياكى (پەقەتلا) بىر مۇسۇلمان دىگەن سۆزىگە كەلسەك ، ئۇنىڭ مەنىسى : سەن ئۇنىڭ ئىمانىنى كۆرمىدىڭ ، سەن پەقەت تاشقى ئىش-ئەمەللەردىن ئىبارەت ئۇنىڭ ئىسلامىنى كۆردۈڭ .**

2-مەرتىبە – ئىيمان ، ئۇنىڭ ئەرەپ تىلىدىكى مەنىسى : قوبۇل قىلىش ۋە بويسۇنۇشنى لازىم قىلىدىغان ئىشىنىش .

شەرىئەتتىكى مەنىسى : ئورنىغا قاراپ ھەرخىل بولىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ تۆۋەندىكى ئىككى ھالىتى بار :

بىرىنچى ھالەت : <ئىسلام> سۆزى بىلەن بىللە تىلغا ئىلىنماي ، ئايرىم كىلىش ، بۇ ھالەتتە ئۇ بىر پۈتۈن دىننى كۆرسىتىدۇ ، ئاللاھ ئىيتقانداك : **اللە ۋە مەنلەرنىڭ ئىگىسىدۇر ، ئۇلارنى (كۇفرىنىڭ) زۇلمىتىدىن (ئىماننىڭ) يورۇقلىقىغا چىقىرىدۇ؛** [بەقەرە) ئىنەك: 257]

ئەگەر سىلەر ھەقىقى ئىشەنگۈچى بولساڭلار ، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىڭلار .

[مائىدە (داستىخان) : 23]

ھەمدە پەيغەمبەر مۇنداق دىگەن : **جەننەتكە پەقەت ئىشەنگۈچىلەر (مۇئمىنلەر)لا كىرىدۇ .** [ئۇنى مۇسلىم نەقىل قىلغان ، 114] شۇڭلاشقا پىشقەدەملەر (ساھابە-تابىئىنلار) : " ئۇ قەلىپتە چىن پۈتۈش – بۇ قەلىپ ئىش-ئەمەللىرىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ ، ھەمدە تىل بىلەن سۆزلەش ، بەدەن ئەزالىرى بىلەن ئىش-ئەمەل قىلىش ، ئۇ ئىتائەت ئىشلىرى (تائەت – ئىبادەت) بىلەن ئارتىدۇ ، گۇناھ بىلەن كىمىيىدۇ . " دىگەنگە بىرلىككە كەلدى .

شۇڭلاشقا ئاللاھ بۇ <ئىيمان> سۆزىنى دىننىڭ ھەممە قىسمىغا ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىن ئەگىشىپ ماڭغۇچىلار بىلەنلا چەكلىدى ، ئۇ مۇنداق دەيدۇ :

پەقەت اللە ياد ئېتىلىسە دىللىرىدا قورقۇنچ پەيدا بولىدىغان ، اللە نىڭ ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنسا ئىمانى كۈچىيىدىغان ،

پەرۋەردىگارىغا تەۋەككۈل قىلىدىغان كىشىلەرلا (كامىل) مەنلەردۇر (2). ئۇلار (مۇكەممەل رەۋىشتە) ناماز ئوقۇيدۇ ، بىز

ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن پۇل – مالدىن (خۇدا يولىدا) سەرپ قىلىدۇ (3). ئەنە شۇلار ھەقىقىي مەنلەردۇر ، ئۇلار

پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى مەرتىۋىلەرگە ، مەغپىرەتكە ۋە ئېسىل رىزىققا (يەنى جەننەتنىڭ تۈگىمەس نېمەتلىرىگە)

ئېرىشىدۇ . [ئەنفال (غەنىمەتلەر) : 2-4]

ھەمدە ئاللاھ ئىماننىڭ دىننىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغانلىقىنى مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن :

سىلەرنىڭ كۈن چىققان ۋە كۈن پاتقان تەرەپكە يۈز كەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئازىلا ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ. بەلكى اللە غا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابقا (يەنى اللە نازىل قىلغان كىتابلارغا)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، اللە نى ساقلاش يۈزىسىدىن خىش – ئەقربالارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە، ئىبن سەبىللەرگە (يەنى پۇل – مېلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان مۇساپىرلارغا)، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازاتلىققا ئېرىشىشىگە پۇل – مال ياردەم بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، ئەھدىگە ۋاپا قىلىش، يوقسۇزلۇققا، كېسەللىككە ۋە (اللە نىڭ يولىدا قىلىنغان) ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كىرىدۇ. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر) (ئىماندا) راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر. [بەقەرە(ئىنەك) : 177]

ھەمدە پەيغەمبەر سەھىيھۇل بۇخارىي (53)، سەھىيھۇل مۇسلىم (17) دىكى ئابدۇل قەيس ئۆمىكى ھەدىسىدە ئۇنىڭ دىنىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغانلىقىنى كۆرسۈتۈپ مۇنداق دىگەن : « مەن سىلەرنى ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشكە بۇيرىمەن ، ئاللاھنىڭ بىر ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشنىڭ نىمىلىكىنى بىلەمسىلەر ؟ ، ئۇلار : " ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ياخشى بىلىدۇ . " دىدى . ئۇ : ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق ، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش ، ناماز ئۆتەش ، زاكات بېرىش ، رامىزان روزىسىنى تۇتۇش ، ھەمدە غەنىيمەتنىڭ بەشتىن بىرىنى بېرىش دىگەن .

ئۇ ئىشەنگەن ۋە ئۈمۈد قىلغان ھالدا رامىزاندا روزا تۇتۇشنى ئىماننىڭ بىرى قىلغان . ۋە شۇنىڭدەك ، قەدىر كېچىسى ئىبادەتكە تۇرۇشنى ۋە شۇنىڭدەك ئامانەتنى ئادا قىلىشنى ۋە شۇنىڭدەك جىھاد ، ھەج ۋە جىنازىلەرگە ئەگىشىشنى ۋە باشقىلارنى ئىماننىڭ بىر قىسمى قىلغان . سەھىيھۇل بۇخارىي (9) ، سەھىيھۇل مۇسلىم (35) دە مۇنداق دىيىلگەن : ئىيمان يەتمىش نەچچە تارماق بولۇپ ، ئۇنىڭ ئەڭ يۇقارىسى لا ئىلاھە ئىللەللاھ (ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق) سۆزى ، ۋە ئەڭ تۆۋىنى بولسا يولدىن زەخمەت يەتكۈزىدىغان نەرسىلەرنى ئىلىۋېتىش . بۇ تىما ھەقتىكى ئايەتلەر ۋە ھەدىسلەرنى تىغا ئالساق گەپ ئۇزىراپ كىتىدۇ .

ئىككىنچى ھالەت : < ئىسلام > سۆزى < ئىمان > سۆزى بىلەن بىر ئورۇندا كىلىش ، بۇ ھالەتتە ئۇ ئىچكى ، يەنى قەلىپتىكى ئىشىنىشنى كۆرسىتىدۇ دەپ چۈشىنىلىدۇ . جەبرائىل ھەدىسى ۋە پەيغەمبەرنىڭ دەپنە دۇئاسى ھەدىسىدە كەلگەندەك ، ئى ئاللاھ ئارىمىزدىن كىمگە ھاياتلىق بەرسەڭ ، ئىسلام ئۈستىدە ھاياتلىق بەرگىن . ئارىمىزدىن كىمنىڭ جىنىنى ئالساڭ ، ئىيمان ئۈستىدە جىنىنى ئالغىن . [تىرمىزىي نەقىل قىلغان ، 124 . ھەمدە ئۇ : بۇ ياخشى سەھىيھ ھەدىس دىگەن . ۋە شۇنىڭدەك سەھىيھ سۇنەئۇ تىرمىزىي دا بايان قىلىنغاندەك ئەلبانىي ئۇنى سەھىيھ ھەدىس دەپ تۈرگە ئايرىغان .]

چۈنكى ، بەدەن ئىش – ئەمەللىرى پەقەت ھايات ھالەتتىلا ئىشقا ئاشىدۇ ، بىراق بىر ئادەم ئۆلسە بارلىق قىپقالىدىغان نەرسە يۈرەكنىڭ سۆزى ۋە ھەركەتلىرىدۇر .

خۇلاسە : ئىيمان ياكى ئىسلام سۆزىنىڭ قايسى بىرى يالغۇز تىلغا ئىلىنسا ، ئۇنداقتا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا پەرق يوق ، بەلكى ھەربىرى يالغۇز تىلغا ئىلىنغاندا بىر پۈتۈن دىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ . ئەگەر بۇ ئىككى ئىسىمنىڭ پەرقى بار دىيىلسە ، < ئىسلام > سۆزى بەدەن ئەزالىرىدىكى تاشقى ئىشلارنى ، < ئىيمان > سۆزى بولسا ئىچكى قەلىپ ئىش – ھەركەتلىرىنى كۆرسىتىدۇ . بۇ بولسا مۇسلىم سەھىيھىدە (8) ئۆمەر بىن خەتتابتىن نەقىل قىلغان جەبرائىل ھەدىسى كۆرسەتكەن نەرسە ، ئۇ مۇنداق دىگەن : بىر كۈنى بىز ئاللاھ ئەلچىسى بىلەن بىللە ئىدۇق . ئالدىمىزدا ئاپئاق كىيىملىك ، قاپقارا چاچلىق بىر كىشى پەيدا بولدى . ئۇنىڭدا

ھېچبىر سەپەرنىڭ ئەسرى يوق ئىدى . ئارىمىزدىن ھېچكىم ئۇنى تونۇمايتتى . ئۇ كىلىپ پەيغەمبەرنىڭ قېشىدا ئولتۇردى ھەمدە ئىككى تىزىنى ئۇنىڭ ئىككى تىزىغا چاپلىدى ، ئىككى ئالقىنىنى ئۇنىڭ ئىككى يوتىسىغا قويدى . ھەمدە ئۇ : " ئى مۇھەممەد ، ماڭا ئىسلام توغرىسىدا سۆزلەپ بەرگىن . " دىدى . ئاللاھ ئەلچىسى : ئىسلام بولسا ئاللاھتىن بۆلەك ئىبادەت قىلىشقا لايىق ھېچكىم يوق ، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بىرىشك ، ناماز ئۆتىشك ، زاكات بىرىشك ، روزا تۇتۇشۇك ۋە قۇدرىتىڭ يەتسە ھەج قىلىشىڭدۇر . دىدى . ئۇ : " راست سۆزلىدىڭ . " دىدى . بىز ئۇنىڭ سوئالنى سوراپ ئاندىن ئۇنى راست دېيىشىدىن ئەجەپلەندۇق . ئاندىن ئۇ : " ماڭا ئىيمان ھەققىدە سۆزلەپ بەرگىن . " دىدى . ئۇ : ئاللاھ ، ئۇنىڭ پەرىشتىلىرى ، كىتاپلىرى ، ئەلچىلىرى ۋە قىيامەت كۈنى ھەققىدە ئىشىنىشك ھەمدە تەقدىر ئۇنىڭ ياخشى ۋە يامىنى ھەققىدە ئىشىنىشىڭدۇر . دىدى . ئۇ : " راست سۆزلىدىڭ . " دىدى . ئۇ : ' ماڭا ئىھسان ھەققىدە سۆزلەپ بەرگىن . " دىدى . ئۇ : ئاللاھقا خۇددى سەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىش ، گەرچە سەن ئۇنى كۆرەلمىسەڭمۇ ، ئۇ سىنى كۆرەلەيدۇ . دىدى . ئۇ : " قىيامەتنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا سۆزلەپ بەرگىن . " دىدى . ئۇ : سورالغۇچى سورىغۇچىدىن كۆپ بىلمەيدۇ . دىدى . ئۇ : " ئۇنداقتا ماڭا ئالامەتلىرى ھەققىدە سۆزلەپ بەرگىن . " دىدى . ئۇ : دىدەكنىڭ خوجايىنىنى تۇغۇشى ، ھەمدە ئىگىز بىنالارنى سىلىشتا بەسلىشىۋاتقان يالاڭچىلىق ، يالڭاچ كەمبەغل پادىچىلارنى كۆرۈشۈك . دىدى . ئاندىن ئۇ كەتتى ، مەن بىر ئاز تۇردۇم ، ئاندىن ئۇ ماڭا : ئى ئۆمەر ، سەن سوئال سورىغۇچىنىڭ كىملىكىنى بىلمەسەن ؟ دىدى . مەن : " ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ياخشى بىلىدۇ . " دىدىم . ئۇ : ئۇ بولسا جەبرائىل ، سىلەرگە دىنىڭلارنى ئۆگۈتۈش ئۈچۈن كەلگەن . دىدى .

ئۈچىنچى مەرتىۋە : ئىھسان ، ئۇنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى : بىر ئىشنى بەلەن قىلىش ، پۇختا قىلىش ، كۆڭۈل قويۇپ قىلىش . شەرىئەتتىكى مەنىسى ئورنىغا قاراپ ھەرخىل بولىدۇ ، ھەمدە ئىككى خىل ھالىتى بار :

بىرىنچى ھالەت : ئىسلام ۋە ئىيمان سۆزى بىلەن باغلىنىپ كەلمەستىن ، بەلكى يالغۇز كىلىش ، ئۇ ھالەتتە ئىسلام ۋە ئىيمان سۆزى ھەققىدە يۇقۇردا بايان قىلىنغاندەك ئۇ بىر پۈتۈن دىنى كۆرسىتىدۇ .

ئىككىنچى ھالەت : ئۇ ئىككى سۆز بىلەن ياكى بىرى بىلەن بىللە كىلىش ، ئۇ ھالەتتە ، ئۇنىڭ مەنىسى : ئىچكى ۋە تاشقى قىلىقلىرىنى بەلەنلەشتۈرۈش بولىدۇ . پەيغەمبەر ئۇنى ئۇنىڭدىن بۆلەك ھېچ بىر ئىنسان چۈشەندۈرۈپ بىرەلمەيدىغان ئۇسۇلدا چۈشەندۈرۈپ بەردى . (ئۇ ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىدى : ئۇ خۇددى سەن ئاللاھنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىشتۇر . گەرچە سەن ئۇنى كۆرەلمىسەڭمۇ ، ئۇ سىنى كۆرەلەيدۇ . مانا بۇ ئىسلامنىڭ ئەڭ يۇقۇرى ئورنى .

بۇنىڭغا ئىرىشكەنلەر ياخشى ئىشلارنى قىلىشتا ئەڭ ئالدىدا بولىدىغان ، جەننەتتىكى ئەڭ يۇقۇرى دەرىجىسى بىلەن ئاللاھقا ئەڭ يېقىن بولىدىغان كىشىلەردۇر .

پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئىھسان مەرتىۋىسىنىڭ ئىككى دەرىجىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى ، ھەمدە مۇھسىنلار(بەلەن قىلغۇچىلار) غا بەلەن قىلىش جەھەتتە ئوخشاشمايدىغان ئىككى ماقام بارلىقىنى خەۋەر قىلدى :

بىرىنچى ماقام ، ھەمدە ئۇ بولسا ئىككى ئورۇننىڭ ئىچىدە ئۈستۈن تۇرىدىغىنى : ئاللاھقا خۇددى سەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىشك . بۇنى بىر قىسىم ئالىملار " كۆرۈش ماقامى " دەپ ئاتايدۇ . ھەمدە ئۇ بولسا بەندىنىڭ خۇددى قەلبىدە

ئاللاھنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىش قىلىشى بولۇپ ، قەلىپ ئىمان بىلەن نۇرلىنىدۇ ، ئاخىرىدا كۆرۈنمەسلەر (غەيپلەر) خۇددى كۆرگىلى بولىدىغان نەرسىگە ئايلىنىدۇ . كىمكى ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا يېقىنلىقىنى ، ئۇنىڭغا روبرولىقىنى ، ھەمدە ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ خۇددى ئۇنىڭغا نەزەر سىلىۋاتقانلىقىنى كۆڭلىگە كەلتۈرۈپ ئىبادەت قىلسا ، جەزمەنكى ئۇنىڭدا ئاللاھتىن ئەيمىنىش ، قورقۇش ، ھېقىش ۋە ئۇلۇغلاش بولىدۇ .

ئىككىنچى ماقام : ساپدىللىق ماقامى ، ئۇ بولسا بەندىنىڭ ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا نەزەر سىلىپ تۇرىدىغىنىنى ، كۆرۈپ تۇرىدىغىنىنى ھەمدە ئۇنىڭغا يېقىنلىقىنى كۆڭلىگە كەلتۈرۈپ ئىش قىلىشى بولۇپ ، ئەگەر بەندە بۇنى ئىش-ھەرىكىتىدە كۆڭلىگە كەلتۈرسە ۋە شۇ ئاساستا ئىش قىلسا ، ئۇنداقتا ئۇ ئۇلۇغ ئاللاھقا ساپدىل بولغۇچى (مۇخلىس) بولىدۇ . چۈنكى ئۇنىڭ ئىش-ئەمىلىدە ئۇنى كۆڭلىگە كەلتۈرىشى ئۇنى ئاللاھتىن باشقىسىغا دىققىتىنى بىرىشتىن ، ياكى ئۇنىڭدىن غەيرىگە بىر ئىش قىلىشتىن توسىدۇ . ئەگەر بەندە بۇ ماقامغا يەتسە ، ئۇنىڭ بىرىنچى ماقامغا يېتىشى ئوڭاي بولىدۇ . شۇڭلاشقا پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) بۇنى بىرىنچىسىگە سەۋەپ قىلىپ كۆرسەتتى : **گەرچە سەن ئۇنى كۆرەلمىسەڭمۇ ، ئۇ سىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ .** ئەگەر ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئۇنى كۆرۈپ تۇرىدىغىنى ، ئۇنىڭ يۇشۇرۇن ، ئاشكارا ، ئىچكى ۋە تاشقى ئىشلىرىنىڭ ئۇنىڭغا ئايانلىقى ، ھېچ ئىشنىڭ ئۇنىڭغا يۇشۇرۇن ئەمەسلىكى ئۇنىڭ ئىبادىتىدە ئىشقا ئاشسا ، ئۇ چاغدا ئۇنىڭ ئىككىنچى ماقامغا يۆتكىلىشى ئاسان بولىدۇ . ھەمدە ئۇ بولسا ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ بەندىسىگە يېقىنلىقى ۋە بىرگە ئىكەنلىكىنى داۋاملىق ھىس قىلىش ، ئاخىرىدا ئۇنى كۆرگەندەك بولۇش . ئاللاھتىن ئۇنىڭ كاتتا سېخىيلىقىدىن سورايمىز .

[پېشىۋا ھافىز ھەكىمىيىنىڭ **مەئارىج قۇبۇل** 2 33-20 ، 326-328 ؛ **مەجمۇئى سەمىيىن** 1 49 ، 53 ؛ **جامىئى ئۇلۇم ۋەل ھۇكۇم** 1106 گە قاراڭ .]